

Mikor, ki, hol, hogyan?

KALANDOZÁSOK A MILITARY TÖRTÉNETÉBEN

Mielőtt az olimpiai negyedik helyezés értékelésébe fognánk, az érdekesség kedvéért idézzük fel a Népsport 1980. július 6-i cikkét, amely „Jelszavuk: Bátorság” címen jelent meg, és a résztvevőket mutatja be, így van módunk az „akkori” lovasokat megismerni. A military szakbizottság 2005-ben, a 25 éves évfordulón találkozót szervezett Rádiházán. Még köztünk volt Makkos Vilmos, Herczog Emil és Török László is; akkor is feltettem nekik a kérdést: beszéljenek magukról, az eltelt 25 évről. Az aktuális kérdésem pedig, így 40 év után a következő volt felénk 2020 májusának közepén: hogyan élték meg az olimpiát, mit jelentett számukra Moszkva?

BALOGH ISTVÁN

(1954, Budapest)

1980, Népsport

...A huncut, gyerekképű, alacsony termetű Balogh Istvánról nem mondaná senki, hogy az olimpiai csapat egyik legidősebb tagja, 28 éves. A díjugrató sport nagy-nagy reménységeként tűnt fel a 60-as évek végén. Tehetségét az ifjúsági Európa-bajnokságon egy számban elért második helyezéssel bizonyította (St. Moritz/CH, 1971). Nyolc évvel München előtt már olimpiára készülhetett, de lova lesántult és nem került be a csapatba. A jámbor szemek nyugtalan természetet álcáznak, az elmúlt években volt Szirmabesenyőn lovász és a Paksi Csárdában anyagbeszerző is. Két éve tért át a militaryra, januártól az Enyingi MEDOSZ versenyzője. Jó képességű lovas, de néha nem kellően összpontosít, s ebben a sportágban minden apró hiba végzetes lehet.

– Úgy érzem, hogy a befejező versenyszám, a díjugratás az erősségem. A 120 centiméter magas akadályok látszólag könnyűek, de a harmadik napon már fáradt lóval kell eredményesen szerepelni. Ciklonnal indulok az olimpián, mert sajnos Elizabet megsérült. Most már jól megvagyunk. Kezdünk összeszokni. Ciklon megbízható, jó képességű, de még tapasztalatlan. Remélem, az olimpián jól összedolgo-

zunk. A terepversenytől nem félek, mert lovam bátor, robbanékony, s én sem ijedek meg az árnyéktóltól...

2005

Sportpályafutásomat a Budapesti Honvédban kezdtem 1965-ben. A világ legjobb szakemberei tanítottak a lovaglásra, a Honvédban dr. Kollár Kornél és Erdős Sándor, nekem Kornél bácsi és Sanyi bácsi. Később szerencsémre dolgozhattam olyan emberekkel is, akik ma már legendák: Monspart Gábor, Szemere Csaba, Hargitay Mátvás. Ugye, nem semmi? Az

örkényi iskola legjobbjai! Kár, hogy ma már senki sem kíváncsi a folytatásra. Amerikából köszön vissza Örkény!

A '80-as olimpia után két évig Pomázon, az Óbuda Tsz színeiben versenyeztem. A Tsz ekkor vásárolt Simontornyáról 8-10 nagyon jó lovat, zömmel Ozorák voltak. Cikk-Cakk, Gyergyó, Galga, Hadnagy stb. Jó lovasok, Juhász Zoli, Bács Béla, Balogh József, Fodor Pista voltak csapattársaim. Sajnos két év után a téesz megszüntette a lovas szakosztályát. Ezután jött Szödliget. A helyi téesztől béreltem a lovardát. Versenyzéssel, lóképzéssel, eladással és bértatással foglalkoztam. Életem egyik legérdekesebb időszaka volt, 14 évig tartott. A kilencvenes évek elején Olaszországban is dolgoztam egy tenyésztőnél egy évig. Nyertem 12 versenyt. A családom hiánya volt az ok, hogy hazajöttem, jól éreztem magam, talán még most is ott lennék, ha másképpen alakul.

2020

A '80-as moszkvai olimpia a hit és az összefogás diadala volt. Minden sportoló álma, hogy olimpikon legyen. És hogy ez megvalósuljon, kellett egy Örkényt végzett edző, Monspart Gábor, kellett egy agilis szervező, Váradi Jenő, kellett két állami gazdasági vezető, Török László és Herczog Emil, és kellett egy csapat. Ez 1980-ban megvolt!

CSERESNYÉS LÁSZLÓ

(1958, Balatonalmádi)

1980, Népsport

...Egy boldog ifjú férj és egy családott fiatalasszony tért haza január végén Miskolc-tapolcáról. A boldog férj a hazai military első számú versenyzője, Cseresnyés László volt, aki a nászútján kapta az értesítést, hogy mégis lesz olimpiai felkészülés és ezért kellett egy héttel előbb hazajönniük az üdülésről. Felesége kicsit bánkódott, de örült is, hogy férje nagy álma valóra válik: kijuthat az olimpiára. A Nagyvázsonyi VOSE 22 éves versenyzője a military megszállottja. Tizenkét évvel ezelőtt a nagyvázsonyi lovasjátékokon annyira megszerette a lovaglást, hogy azóta egész életét ennek a gyönyörű sportnak rendelte alá. Vagány versenyzőnek tartják, természetesen legkedvesebb versenyszáma a tereplovaglás.

– Félni? Azt nem szoktam. Aki fél, az ne üljön lóra. A verseny előtt átgondolom a pályát. Rajt után azonban már csak mindig a soron következő akadályra koncentrálok. Borzasztóan izgalmas. Egy veszélyes akadály megugratása olyan érzés... Hát, mint amikor az ember robogó vonat előtt szalad át. S ami még fokozza az izgalmakat, hogy mindezt ketten csináljuk. Az a fontos, a ló mindig érezze, hogy mit akarok. Persze, a jó szerepléshez mindig jót is kell akarnom. Fapipa jó fej. A díjlovaglás nem a kedvence, nekem sem. Nagyon finom idegzetű, egy légy is fel tudja hergelni. Nagyon bízom benne, még csak egyszer állt meg versenyen. Ha török, ha szakad, de Moszkvában végig kell menni a pályán.

2005

A honvédség után Balatonfenyvesen próbáltam szerencsét. A diktatórikus rendszer fogaskerekei között porszem voltam, két év után ki is nyírtak. A jobb sorsra érdemes Adonisból én csináltam lovat.

Öt évig lóközelben sem voltam, 1990-ben Jobbágyi Jóska barátom unszolására kezdtem újra lovagolni Nagyvázsonyban. Aztán három év Németország következett, rengeteget lovagoltam, ültem jó lovon is (Radiátor később René Tebbellel többször ment a Nemzetek Díjában).

■ Az 1980-as olimpián részt vett csapat 2005-ben Rádiházán: balról jobbra Herczog Emil, Makkos Vilmos, Oláh Mihály, Horváth Zoltán, Balogh István, Cseresnyés László, Török László

1995-től magán- és saját lovakon kezdtem militaryzni (Mostra, Megyer, Lukab), szerintem elfogadható eredményekkel. Két gerincműtét után 2000-tól magam szóraztatására saját lovaimmal ugróversenyekre járok. Hát ennyi!

2020

Nem kívánt nyilatkozni.

HORVÁTH ZOLTÁN

(1954, Sárvár)

1980, Népsport

...Aki nem ismeri Horváth Zoltánt, akár hegedűművésznek is nézhetné a szemüveges, magas, nyúlánk 26 éves szombathegyi versenyzőt. A külső persze csal, Zoli erőskező, aki már hat éve indul háromna-

pos versenyeken. Az olimpiai csapat pályaedzőjének, Makkos Vilmosnak a fiával kezdett lovagolni, s a tragikus körülmények között meghalt jó barátjáért is küzd majd Moszkvában. Kezdő korában díjlovagló versenyeken is indult, így a military első versenyszáma az erőssége.

– A díjlovaglás az idegek csatája. Fontos, hogy jól sikerüljön a bemelegítés, hisz jól száron lévő lóval könnyebb a figurákat megcsinálni. Az összeszokottság is sokat jelent, miután a lónak csak úgy szabad segítséget adni, hogy azt a versenybírók ne vegyék észre. L'Amourral indulok az olimpián. Kemény ló, de nem mindig megbízható. Nem szabad hagyni, hogy önálló gondolata legyen a verseny alatt. Mindig foglalkozni kell vele. Nemcsak magunkért, a csapatért, hanem a szakágért is harcolunk majd.

2005

Az olimpiai szereplés konkrét lehetősége megmozgatta a magyar lovasárságot. A hat hónapig tartó közös felkészülés ideje alatt keményen, kitartóan dolgoztunk. Az edzőtábor gyötrelmes hétköznapijaiban az elszántság mind erősebb lett bennünk.

Öten utaztunk ki, de lehetősége csak négy lovasnak volt az indulásra. A verseny kezdete előtti nap Monspart Gábor bácsi közölte velem, hogy „az edzőtáborban végzett munkád és magatartásod, valamint a felmérőversenyek eredményei alapján megérdemeled, hogy versenyezz. A vezetőségen

belüli kemény viták ellenére úgy döntöttem, hogy te lovagolsz a csapatban”.

A magyarok első indulójaként nagy felelősség nehezedett rám. A terep leküzdése után a célba érkezéskor a magyar táborból egy meglepődött hang a következőket mormolta: „Zoli, ezt hogy csináltad?” Úgy érzem, hogy a sikeres tereplovaglásom erőt adott csapattársaimnak. Az eredményes terepnap után az értékelhető csapateredmény elérésével leírhatatlan volt az öröm a magyar lovastáborban. A csapat negyedik helyezését követően a hosszú edzőtábor alatti ittkoltál munká, a sikeres olimpiai szereplés.

Egy sportoló életében a legnagyobb cél, hogy részt vegyen egy olimpián, és ott jól szerepeljen. Hogy miért ez a legnagyobb cél, arra a moszkvai szereplés adta meg a választ. A versenyek hangulata, az olimpiai falu atmoszférája számomra felejthetetlen maradt. Előtte még sohasem éltem meg, hogy a sport ilyen elementáris erővel fogja össze az embereket a cél érdekében, függetlenül világnézetüktől, bőrszínüktől, társadalmi és vagyoni helyzetüktől. Nagy családdá olvad össze a sportolók tábora, melyre az egész világ óhatatlanul a figyelmét összpontosítja.

Versenyzőként az olimpiai szereplés után két Eb-n (1981, 1987) és két Alpési Kupán (1983, 1984), valamint 1984-ben az

ben. 1988-ban a biztos olimpiai szereplés hiúsult meg lovam, Adonisz elvesztésével. A jó szereplés érdekében a német válogatotttal készülhettem és utazhattam volna az olimpiára.

1985–90 között a militaryválogatott edzőjeként az ifi és junior csapattal hat Eb-n szerepeltünk sikeresen. Felőtt versenyzőkkel kétszer vettünk részt a „vidéki lovasok” Európa-bajnokságán (1985, 1989). Mind a nyolc Eb-n értékelhető csapateredmény született.

1991 óta Németországban élek, München mellett egy klubnál vagyok edző. Fiait versenyzőim jól szerepelnek a bajor bajnokságban. A mai napig aktívan versenyzem, díjugratásban, díjlovaglásban, de néha militaryban is. Többször voltam területi ugróbajnok (1994, 1999, 2000), harmadik a sváb militarybajnokságban (1996). 1997-ben a sváb militaryválogatottak kiképzői közé soroltak. Folyamatosan tartok kurzusokat fiatal lovasok részére. Magam is részt veszek neves német szakemberek kurzusain, konferenciáin.

Tervem, hogy valamikor hazaköltözöm, és elfoglaltságot keresek a hazai lovassportban.

2020

Az életben vannak dolgok, amik az emberbe beleivódnak, hozzátartoznak, visszük magunkkal. Számomra az olimpiai szereplés az ilyen dolgok egyike. Minden sportoló álma egyszer egy olimpián versenyezni. A moszkvai szereplés nekem az első nem-

zetközi militaryversenyem volt, ami a mai helyzetben teljesen elképzelhetetlen.

Az elvárás a vezetőség és a magam részéről is óriási volt. A fejemben a terepverseny, mint egy film forog, minden részletére emlékszem. Kiráz a hideg, ha arra gondolok, hogy nem tudtam volna megoldani.

Az olimpiai részvétel az egész lovas pályafutásomat befolyásolta, sokkal magabiztosabb lettem. Mi, lovasok a megnyitós és a záróünnepségen is ott lehetünk, ami nagy élményt jelentett. Az egész verseny és az olimpiai falu légköre leírhatatlan élmény volt. Hálásan gondolok lovamra, L'Amourra, a terep- és az ugróversenyen bizonyos szituációkban nem könnyítettem meg az életét, de ennek ellenére köszönöm neki azt a felejthetetlen élményt, amit a verseny alatt és a célba érkezéskor adott.

A második olimpiai szereplésem 1988-ban Szöulban egy karnyújtásnyira volt, amikor is a debreceni verseny után egy autóbalesetben lovam, Adonisz „elhagyott” bennünket. Adonisz tehetségét ismerve, a moszkvai olimpia és a két Eb rutinja után ez egy másfajta olimpiai szereplés lehetett volna.

OLÁH MIHÁLY

(1944, Tiszacsege)

1980, Népsport

...Napbarnított arc, mokány termet, széles vállak, kicsit görbe lábak – Oláh Mihály nem tagadhatná le, hogy lovasember. Az olimpiai csapat legidősebb tagja, régen és messziről indult. Tiszacsegén született, a Hortobágyon, Debrecenben lovagolt, s hat éve került az ország másik részébe, Enyingre. Az elmúlt 17 év alatt sok minden megváltozott az életében, lószerepete azonban változatlan. A sáripusztai méntelepen lakik feleségével és három gyerekével. A lovaglás miatt nagyon sok mindent lemond, mert a ló nem autó, hogy néhány napra félre lehessen tenni.

– Szép a tereplovaglás napsütésben, virágos mezőn, de én sárban, esőben is szeretem csinálni. Persze, ebben a játékban az a legjobb, hogy ketten csináljuk. Adóssal négy éve dolgozom együtt. Erős fizikumú, jó szándékú. Vagány is, de egy hibája

MÚLTIDÉZÉSRE HÍVUNK

E cikksorozat szerzőinek nem feladata a történések miéértjének és okának kutatása, feltárása, mi csak a tények közlésére szorítkozunk. Amennyiben mégis összefüggéseket, esetleg tanulságokat is fellelnének az egyes korszakok sikerei és kudarcai között, akkor lehet, hogy azzal a ma és a jövő sportját is segítjük.

ifi Eb-vel párhuzamosan megrendezett A kategóriás versenyen (csúfnevéen „ellen-olimpián”) vettem részt.

Háromszor voltam military magyar bajnok (1981, 1982, 1983). Megnyertem a nemzetközi osztrák militarybajnokságot 1987-

van, nagyon vidám ló, mindig a komisszágon, a játékon töri a fejét, pedig már nyolc éves. Terepen nem túl gyors, de kitartó, s ha megkomolyodna, díjlovaglásban is jobb lehetne. Remélem, az olimpián tisztességesen viselkedik majd. Nem hajtom nagyon, az erejét jól be kell osztani, hogy végig bírja. Mert ha elfáradt a ló, akkor megáll, kitör az akadály előtt, nekünk pedig éppen ezt nem szabad tennünk. Végig kell menni, mert ha nem, akkor ismét csak mostohagyereknek leszünk a sportágban.

2005

A Hortobágyi Állami Gazdaságban kezdtem lovagolni 1964-ben, Németh Dezső kezei alatt. A militaryba 1974-ben Sárpusztán kapcsolódtam be. A moszkvai olimpiára három lóval készültem, Adóssal,

„Számomra az egész olimpiai felkészülés, a verseny egy csoda azóta is”

kiutazás előtt mintegy két héttel otthon Sárpusztán, egy típusugrásnál megállt a ló, melyet az olimpiáig nem felejtett el és ott bekövetkezett a végzetes hiba, így a terepen kizártak.

Díjlovaglásban – amitől itthon tartottam – a magyar csapatból én szerepeltem a legjobban és a 14. helyen végeztem. Sajnos díjjugratásban nem indultam, mert a terepen kizárásra kerültem. Mai tapasztalatommal úgy gondolom, hogy sokkal ered-

O.T.Á.F. Szalkszentmártoni Telepére kerültem korábbi vezetőm, Herczog Emil ajánlására, ott egy fiatal ménnel kezdtem dolgozni, Martalóccal, de sajnos az átszervezésekből kifolyólag nem tudtunk magasabb szinten versenyezni vele. A telep megszűnését követően, 1995-től külföldön, Olaszországban, Németországban dolgoztam. 2002 januárjában Némedi István hívott Üllőre, a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Karának Dóra-majori tangazdaságába, ahol a mai napig lovakkal foglalkozom. Az idei évtől egy fiatal lovon ismét a military szakágban kívánok versenyezni.

2020

Számomra az egész olimpiai felkészülés, a verseny egy csoda, azóta is. Olyan közösségben, amelyben mindenki a sikert akarja, ritkán van az ember. Nagy útmutatást adtak az akkori vezetők nekem, amely végig befolyásolta a további életemet. A mostani lovasoknak is azt tudom ajánlani, hogy tűzzenek ki célokat maguk elé! Kemény, kitartó, következetes munkával, megfelelő szakmai alázattal mindenki képes a csodákra. Mert nekünk Moszkva akkor az volt!

GRÓZNER ISTVÁN

(1955, Nova – 1993)

1980, Népsport

...Hol volt, hol nem volt, volt nyolc testvér, a legkisebbik felült egy paripára, s addig-addig lovagolt, amíg kijutott az olimpiára. A valóságban mindez sokkal nehezebb volt Gróznér Istvánnak. A Baki MEDOSZ 25 éves versenyzője Nován született, Rádiházán nőtt fel. A tízfős család kilencedik „fogadott gyermeke” a ló volt, így nem véletlen, hogy mindkét fiú lovas lett. István is díjjugratással kezdte, hat éve azonban átpártolt a militaryhoz. 1976 óta volt egy dédelgetett álma, amit az idén márciusig nem árult el senkinek: kijutni az olimpiára.

– Nem lehet azt elmondani, hogy miért szeretem csinálni. Jó érzés erdön-mezőn száguldozni. Kicsit klerikális a lovam neve, Bíboros, de nem imádkozó típus. Vakmerő, sárga mén, s úgy érzem, ugyanúgy akar, mint én. Néha el sem akarom hinni, hogy

Sobri Jóskával és a Mezőhegyesről kapott Diánával. A három közül a legjobban szereplő lovammal, Adóssal kerültem be az utazó csapatba. Az edzőtáborban lovainkkal az előre kidolgozott edzéstervnek megfelelően sokat dolgoztunk. Sajnos a

ményesebben szerepelhettünk volna, ha a felkészülést nem 1980 kora tavaszán kezdjük el, hanem legalább egy évvel korábban, mivel a rendelkezésre álló idő rövidsége miatt a lovaknak nem sikerült megfelelő rutint szerezniük. 1982-ben az

olimpiára megyek. Repülön még nem ültem, biztosan nagy élmény lesz. Apám 67 éves, a versenyekre már nem jár ki, mert nagyon izgul értem. S nagyon ideges lesz. Azt viszont megígérte, hogy tévéen megnézi az olimpiát. S, hogy milyen jó a nagycsalád, nekem biztos kilenc szurkolóm lesz: testvéreim és szüleim – nyilatkozta a sportlapnak.

Az olimpia után visszakerült Rádiházára. Tagja volt 1981-ben a dániai Eb-n részt vevő csapatnak, részese volt az 1983-as Alpesi Kupa csapatsikerének (3. hely), majd Nagycenkre került. Itt fiatal mének belovaglása, felkészítése volt a feladata. Egyre kevesebbet versenyzett, a nyolcvanas évek végére teljesen eltávolodott a lovasporttól. Élete mellékvágányra futott,

betegség lett rajta úrrá. 1993-ban távozott az élők sorából. Halálhírét megdöbbenéssel fogadta a lovasvilág, személye mély űrt hagyott a lovasok között.

MAKKOS VILMOS

pályaedző

(1923-2012)

2005

Így emlékezett és beszélt önmagáról Rádiházán, a moszkvai olimpia 25 éves évfordulóján szervezett találkozón:

„Minden sportoló legnagyobb álma az olimpia, így nekem is ez volt. Tagja voltam

1956-ban a militarykeretnek, de nem mehetünk ki Stockholmba. Később azt reméltem, fiam, Vili eljuthat oda, de ez az álom sem vált valóra.

A hatvanas évek végétől újraélesztettük a military szakágat, sokat dolgoztunk a fejlődésért, ezért nagy örömmel vettem részt a moszkvai olimpián. Mint pályaedző segíthetem a magyar csapatot, és tanítványomat, Zolit. Boldog voltam, hogy sikerült jó helyezést elérnünk és ebben részem lehetett.

1983-ban mentem nyugdíjba, helyemre Horváth Zoli került, de tovább dolgoztam, segítve munkájában. 1984-ben Lengyelországban, a szocialista országok lovas olimpiáján szintén pályaedző voltam.

A kilencvenes években a különféle bérbeadások miatt fájó szívvel sajnos el kellett hagynom nagyhírű lovasiskolámat. Három évig Kőszegfalván fogathajtással foglalkoztam egy osztrák vállalkozónál, Söjtén is segítettem fiatal tanítványomnak. A mai napig Nagycenkre járok edzőtanácsadóként a méntelepre, és Ilona-majorban egy tehetséges fiatal díjlovas tanítványom van, Horváth Ágika.

Eljárom, ha lehet – szerencsére egészséges vagyok – minden versenyre, volt tanítványaim nem feledkeznek meg rólam, mindig megkeres valaki. Ősszel nyolcvanadik születésnapomat is régi lovasaimmal és családjajkkal ünnepeltük.”

MONSPART GÁBOR

edző

(1905-1997)

Gábor bácsiról a legilletékesebb, a legközelebbi munkatársa, a Pannon Lovas-

akadémia nyugállományú főigazgatója, dr. Hecker Walter emlékezik.

„Monspart Gábor Toponáron telepedett le, hiszen itt érte az a megtiszteltetés, hogy dr. Sziklay Iván, a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola docense felújította a főiskola keretében a lovasedzőképzést. Két örkényi lovaglótanárt, Ádám Zoltánt és Monspart Gábort kért fel a fiatal szakemberek nevelésére.

Ma már elmondhatjuk, hogy a sajnos csak három évfolyamot megért egyéves bentlakásos edzőképzés igazi siker volt. Az ott végzetek igen hatékony, jó munkával hálálták meg tanítómestereik fáradozását.

Ide tért vissza Monspart Gábor, aki egész életében szóval és írásaival, tanulmányaival, cikkeivel és egyetemi, főiskolai jegyzetével is mindig a lovaglás, az idomítás tudományos összefüggéseire keresett és talált világos, egyértelmű válaszokat. Továbbra is ott állt a lovardában, oktatta, csiszolta tanítványait. Amikor már a lovardai munka nehezére esett, tanítványai keresték fel, mert érezték, szükségük van tu-

dására, érezték, hogy ő tud állandóan felmerülő kérdéseikre világos, érthető válaszokat adni. Ő pedig örömmel, csillogó szemmel osztotta meg határtalan tudását tanítványaival.

1997-ben hunyt el. Sírjánál kedves tanítványa, dr. Burucs Balázs méltatta életútját és búcsúztatta el a magyar lovastársadalom nevében.”

Tuska Pál